

ANTONIO HUERTA

«Una persona brillant no vol sentir-se sola en l'excel·lència»

Antonio Huerta, catedràtic en matemàtica aplicada, és el director d'ICREA, una institució pública que capta talent exterior en el camp de la recerca. Amb quinze anys d'activitat tot just complerts, ja compta amb més de dos-cents cinquanta investigadors de totes les àrees del coneixement, des de filòsofs fins a astrofísics, que porten a terme la seva recerca en cinquanta institucions d'acollida. El retorn econòmic i els indicadors de qualitat dels investigadors d'aquesta institució evidencien l'èxit d'un sistema genuí que en pocs anys ha assolit un gran prestigi internacional.

*Entrevista d'Àstrid Bierge
Fotografies de Sergi Alcázar*

ICREA és la caçatalents del sistema de recerca català. Hi ha institucions similars en altres països?

—Amb un objectiu tan específic, no. Fent una analogia futbolística, nosaltres fixem els millors jugadors i llavors els col·loquem als equips on ells han demanat anar. No hi ha institucions que contractin investigadors per col·locar-los en altres entorns. Per això és important entendre que ICREA no té sentit sense el sistema de recerca català, n'és una petita peça, en forma part.

—Com es trien els millors?

—Seleccionem els nostres investigadors exclusivament en funció dels seus mèrits. No triem amb estratègia, pensant quina àrea del coneixement o quina institució ens agradaria reforçar. En això, no ens hi fem. Son les universitats i els centres de recerca els que presenten els candidats que necessiten. Dit d'una

altra manera, l'estratègia la decideixen les institucions d'acollida a l'hora de triar els candidats.

—Són els candidats els qui s'ofereixen o són les institucions d'acollida les que els van a buscar?

—Depèn, hi ha de tot. Les universitats i els centres de recerca sempre estan buscant investigadors que els podrien interessar, però de vegades són els professionals mateix els qui fan la proposta. En tot cas, nosaltres, en això, no hi entrem. Ens és igual si ha vingut primer l'ou o la gallina, el que demanem és que hi siguin tots dos.

—D'acord. I un cop es presenta la parella, com es fa la tria?

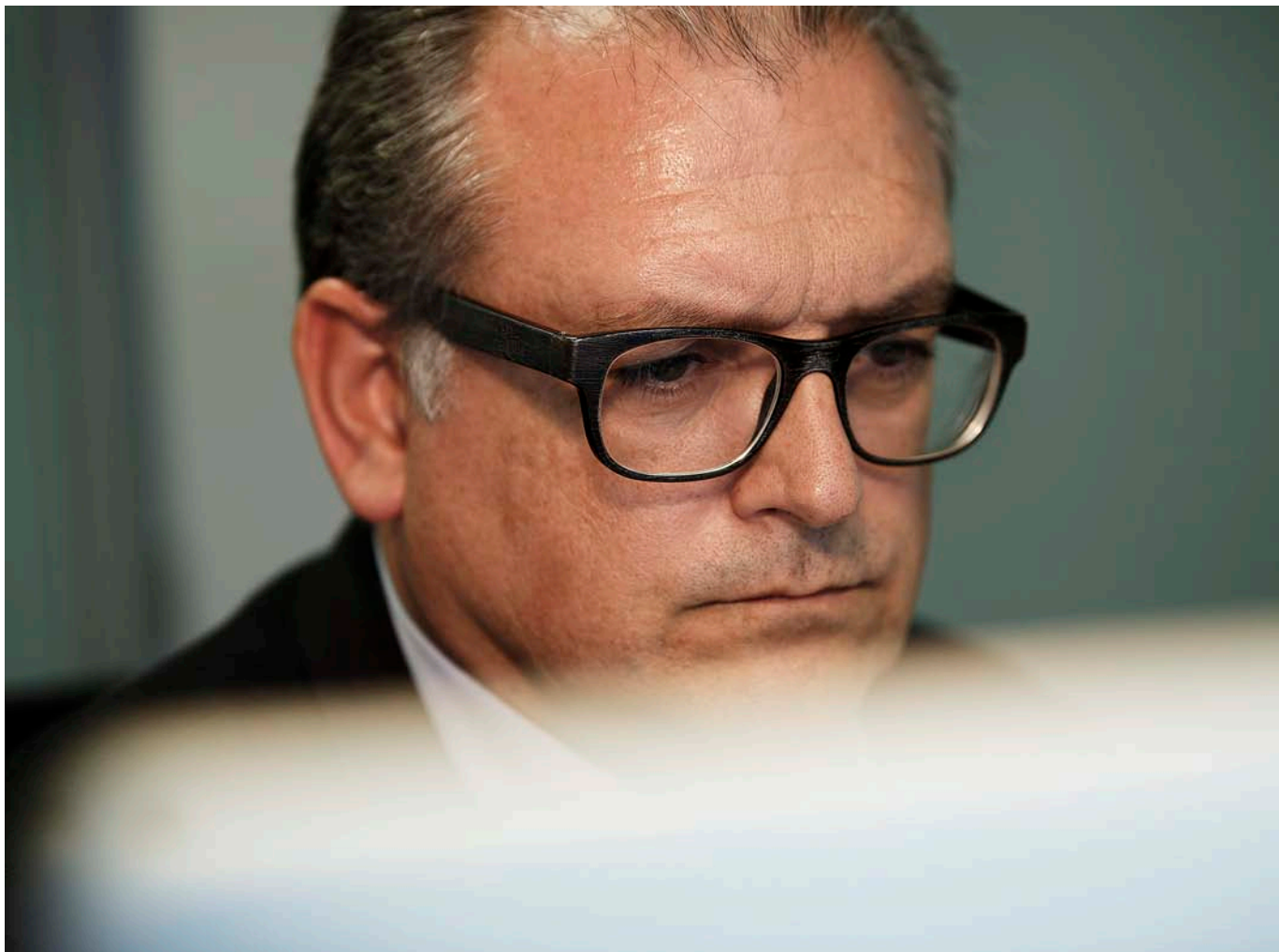
—Aquesta responsabilitat recau en un comitè de selecció format per persones d'un gran pes internacional, d'aquestes que guanyen grans premis i surten als diaris.

—I qui tria els qui han de triar?

—El director d'ICREA, que en aquest moment sóc jo. Tenim contactes amb molta gent, parlem amb altres agències de selecció i fem la tria amb molta cura. Tenim un comitè per cada una de les cinc àrees de coneixement que hem establert: ciències de la vida i medicina, tecnologia i enginyeria, ciències experimentals i medicina, humanitats i ciències socials. Els avaluadors, a banda de ser experts en la seva àrea, han de ser absolutament independents del sistema de recerca català perquè no hi hagi cap tipus de conflicte d'interès. La gran majoria són estrangers, però també hi ha algun català que treballa fora.

—Quin és el mètode de selecció?

—Els fem prendre les decisions per consens, sense votacions ni notes individuals que se sumin per fer mitjana. Han d'estudiar i discutir cadascun dels casos, explorar-ne els detalls i calibrar

quins investigadors tindran més impacte en el nostre sistema de recerca. La decisió no es pot basar només en números. També cal mirar en quina mesura el professional ha contribuït en els projectes en què ha participat, si és membre d'un grup molt potent, si ha mostrat una certa independència, etc.

—El sistema de selecció sembla que funciona. Els investigadors ICREA recapten quasi la meitat dels fons europeus ERC que rep Catalunya. I s'han endut un munt de premis en els darrers anys.

—Sí, i no sols això. Hi ha indicadors de qualitat que demostren l'èxit de les seves investigacions. Per exemple, de mitjana, un de cada tres articles escrits per un dels nostres investigadors surt publicat en les revistes més prestigioses del seu camp. Això iguala i fins i tot supera la xifra del Weizmann Institu-

te of Science, un dels millors centres de recerca del món, ubicat a Israel. En aquest sentit estem per sobre d'universitats com Cambridge i Oxford i no gaire lluny de Harvard, Berkeley, Princeton i el MIT. També competim amb les millors institucions del món si mirem les citacions que es fan dels articles dels investigadors ICREA en les revistes capdavanteres de cada àrea del coneixement.

—Hi ha molts candidats a cada convocatòria?

—Sí, els comitès ho tenen molt complicat a l'hora d'escollir. El nombre de places depèn de l'any, però perquè et facis una idea, la convocatòria d'enguany n'oferia deu i s'hi han presentat quasi dues-centes persones. No totes tenen perfils professionals excel·lents, però moltes sí. Moltíssimes més que deu. Un cop els comitès han endreçat els candidats per ordre de

preferència, nosaltres hi contactem per fixar una entrevista i mirar de posar-nos-hi d'acord. Competim amb els millors centres del món, que també fan ofertes molt atractives.

—Tenint en compte que el pressupost català és ajustat, suposo que hi ha ofertes econòmiques que no es poden igualar.

—Ni podem ni volem competir en l'aspecte salarial. Però, per a molts investigadors, els diners no són la cosa més important. De fet, molts vénen cobrant menys del que cobraven.

—Per què?

—Cal entendre que ICREA no és un programa, és una institució. El matís és molt important. Un programa es pot fer, desfer, reorientar... Un dels atractius principals d'ICREA és que dona estabilitat als investigadors. La gent que fa recerca necessita un lloc permanent, →

La seu d'ICREA és una petita oficina amb només cinc treballadors. "Tenim mig metre quadrat per investigador" diu Huerta, i destaca que la institució només té sentit com a part del sistema de recerca català. Cal pensar que són les universitats i els centres de recerca els que acullen els investigadors seleccionats. per ICREA.

→ un "espai protegit", que diuen els sociòlegs, per ser lliure i arriscar-se. Nosaltres oferim aquesta seguretat i una absoluta llibertat acadèmica. A més, una persona brillant no vol sentir-se sola en l'excel·lència, vol anar a treballar a un lloc on hi hagi un bon sistema que l'acompanyi, i això a Catalunya ho tenim.

—Com un futbolista, que vol anar a un equip on hi hagi altres bons jugadors.

—Exacte, vol sentir-se immersit en un teixit de qualitat que atragui bons estudiants i investigadors i que tingui infraestructures de qualitat. Per exemple, un investigador instal·lat a l'estranger m'explicava que estava treballant amb dos laboratoris, un a París i un altre a Cambridge, i que s'estimava més venir a Barcelona perquè, a la mateixa ciutat, hi tenia dues instal·lacions del mateix nivell. L'estabilitat, la llibertat i la integració en el sistema català resulten molt atractives per als investigadors, encara que no puguin cobrar tant com en altres llocs.

—La resta d'investigadors catalans no tenen aquesta estabilitat?

—Depèn. Els de la universitat sí, però per obtenir un lloc han de passar un procés molt més feixuc, més clàssic. I tot depèn de les places que vagin sortint segons les necessitats del moment d'una facultat o una altra. A més, els professors universitaris estan obligats a impartir classe, mentre que els investigadors ICREA no. Els ho recomanem, perquè creiem que és bo que estiguin en contacte amb els estudiants, però no és necessari.

—I pel que fa als investigadors dels centres de recerca?

—Els centres tenen més flexibilitat de contractació que les universitats però depenen molt del seu plantejament estratègic. Potser un centre es marca una línia concreta d'investigació i en deu anys decideix canviar-la. La situació de l'investigador és més incerta.

—Només poden accedir a una plaça ICREA investigadors que estiguin treballant fora de Catalunya?

—No, també hi pots optar si ets aquí. Ara bé, no pots estar en una plaça permanent, sinó ens estaríem fent trampes al solitari perquè la nostra funció és precisament captar talent que no tenim. Com que també és important retenir el talent en el sistema, un investigador brillant que treballa a Catalunya amb un contracte temporal, pot optar a ser un dels nostres investigadors.

—A més, la institució té un segon programa, els ICREA Academia, pensat per als professors d'universitats públiques catalanes.

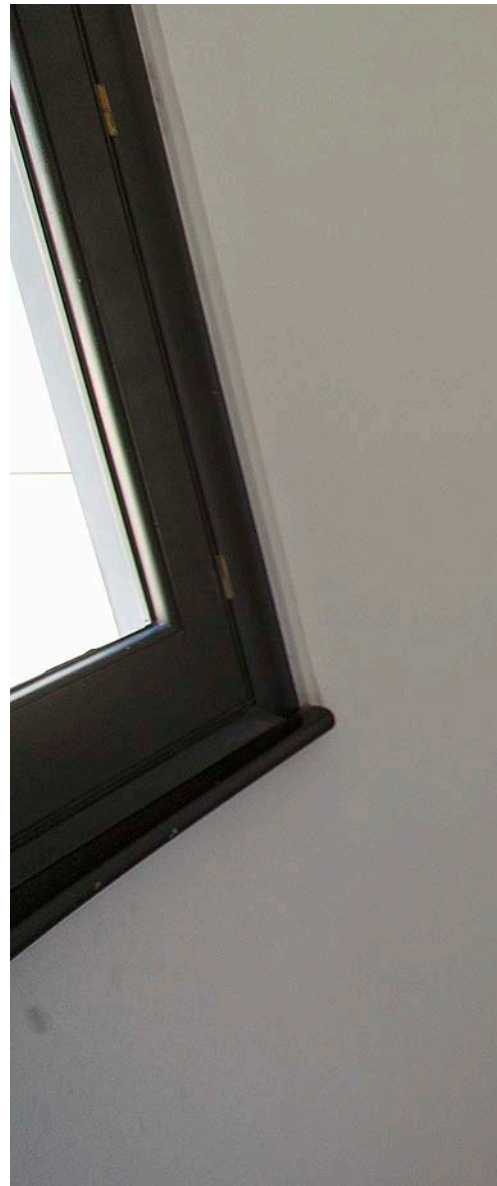
—Sí, ara acabem d'atorgar trenta d'aquestes places. Cada any en donem, ja tenim més de dos-cents investigadors en aquest programa. La idea l'hem copiada de l'Institut Universitari de França. L'objectiu és identificar els nostres professors brillants i amb un gran potencial investigador. Als seleccionats se'ls dona una ajuda perquè puguin fer recerca intensiva durant cinc anys. La selecció també es fa amb criteris exclusivament meritocràtics. Hi ha una competència ferotge, s'hi presenten molts professors.

—Quin tipus d'ajuda els donen?

—Uns diners a les universitats on pertanyen perquè ells puguin reduir la càrrega docent i concentrar-se en la investigació, un ajut al seu grup de recerca i un petit premi econòmic personal.

—I tot això de què serveix, pregunten sovint els ciutadans? El sistema de recerca català ha optimitzat molt bé els recursos, però igualment les xifres que s'hi destinen són molt importants. Hi ha gent que considera que la recerca surt massa cara.

—El que és car és pagar perquè els altres et facin la recerca. Cal entendre que la recerca no és una despesa sinó una inversió, i ICREA n'és un exemple claríssim. Si fóssim un banc, tindríem un gran negoci. Per cada euro que gasta l'administració en un dels nostres investigadors, ell és capaç d'atraure tres euros en recaptació de fons estrangers. A més, amb els recursos que atrau, crea més de set places de treball. Fins i tot engeguen

spin-offs! Des del 2010 han estat capaçs d'atraure vuitanta milions d'euros de procedència privada pel desenvolupament de *spin-offs*. I ho fan voluntàriament, perquè el nostre sistema d'avaluació, que és molt rigorós, només té en compte la feina que estan fent en el camp de la recerca.

—No sols hi ha un retorn econòmic, hi ha valors molt importants que són més difícils de quantificar.

—Naturalment. Tenir investigadors capdavanters enriqueix el sistema en tots els sentits. Li dona prestigi i això fa que sigui atractiu per als millors estudiants i professionals. A més, transmeten el seu excel·lent coneixement a la comunitat

local a través de cursos, col·loquis, conferències, entrevistes als mitjans catalans...

—Hi estan obligats?

—No, ho fan de manera natural, són molt bons i els agrada fer difusió de la seva feina. A més, tots els investigadors són molt conscients que viuen gràcies als recursos públics, tenen un gran sentit de la responsabilitat. La transmissió del seu coneixement és una manera de retornar aquest *deute*.

—ICREA també busca fer divulgació entre la societat, per exemple a través de la col·laboració amb el CCCB.

—Sí, fa poc hem contribuït amb l'exposició +Humans, que ha estat tot un

èxit. Algunes de les parades estaven fetes per investigadors ICREA, i en el marc de l'exposició hem fet conferències que han tingut un èxit d'assistència espectacular.

—Quins són els reptes de futur de la institució?

—Mantenir l'excel·lència. És un repte titànic perquè la recerca és molt sensible a les pertorbacions. Construir-te un prestigi en aquest món és molt complicat; en canvi, perdre'l és facilíssim. Si deixem de fer les coses bé, desapareixerem. I cal que es mantingui el suport del Govern i del Parlament, que ha estat continu en aquests quinze anys. Es va fixar un rumb i no s'ha modificat. Això

és determinant, perquè en recerca no té sentit anar fent grans focs d'encenalls. Cal marcar-se un camí i anar-lo recorrent amb constància, encara que sigui a poc a poc.

—Això és precisament el que no ha fet l'Estat espanyol...

—No ho diem només nosaltres. El rector de la Universitat Complutense, Carlos Andradras, escrivia el següent en un article publicat en *El Mundo* l'abril passat: "A diferència de Catalunya, a Madrid li ha mancat visió global, iniciatives d'excel·lència per al conjunt del sistema i certa ambició per dur-les a terme". Sí que s'hi han anat fent coses, però poc perseverants. Així no s'avança. •